

лізингового ринку до залежності від імпорту; обмеженість довгострокових фінансових ресурсів та їх висока вартість; нестача кваліфікованих фахівців з питань лізингу; брак стартового капіталу у лізингових компаній; недостатня фінансова стійкість лізингодавців; незацікавленість банків у довгостроковому кредитуванні лізингових угод.

Отже, аналізуючи ринок лізингових послуг в Україні, бачимо, що для активного розвитку лізингу в Україні доцільно провести комплекс заходів, який передбачатиме: зниження вартості кредитних ресурсів для забезпечення ефективності лізингових операцій; надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування; організацію при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування; розвиток кредитних бюро; неухильне дотримання та забезпечення захисту прав учасників ринку лізингу, створення умов для розвитку добросовісної конкуренції на ринку лізингу, забезпечення рівних можливостей для доступу до ринку лізингових послуг, забезпечення прозорості та відкритості ринку лізингу, сприяння інтеграції лізингу в європейський та світовий ринки.

Список літератури:

1. Закон України «Про фінансовий лізинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.
2. Переваги лізингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uul.com.ua/leasing/>.
3. Річні звіти Нацкомфінпослуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.html>.
4. Горбатенко О.А. Проблеми та перспективи розвитку лізингових відносин в Україні / О.А. Горбатенко // Фінанси України. – 2012. - № 13. – с. 123 – 126.

САНАЦІЯ ТА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

*Дорошенко Г.О., д.е.н., професор, професор кафедри фінансів і кредиту,
Лозова Д.О., студент кафедри фінансів і кредиту,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна*

Сьогодні значна кількість підприємств в Україні є збитково працюючими. Даний факт зумовлений перманентністю сучасної економічної та політичної кризи. За таких умов не всі підприємства спроможні завчасно реагувати на зміни і як наслідок втрачають конкурентні позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Неспроможність підприємств відновити свою платоспроможність та погасити грошові вимоги кредиторів тягне за собою можливість визнання їх банкрутами.

Отже, питання відновлення ефективної системи управління підприємством, його конкурентоспроможності та фінансового оздоровлення (санації) є головним завданням антикризового менеджменту.

Одними із дієвих способів запобігання банкрутству підприємств, що зазнають фінансових труднощів, та пристосування їх до мінливого ринку є санація та реструктуризація.

Метою цього дослідження є визначення сутності санації та реструктуризації, проведення їх порівняльного аналізу, виявлення спільних та відмінних ознак.

Термін « санація» походить від латинського « sanare» — оздоровлення, видужання. Аналіз теоретичних джерел доводить, що немає єдиної думки з приводу визначення санації. Так, І.А. Бланк під санацією розуміє « систему заходів з фінансового оздоровлення підприємств, що реалізуються за допомогою сторонніх юридичних та фізичних осіб та направлені на запобігання визнання підприємства-боржника банкрутом і його ліквідації»;

М.І. Тітов пропонує наступне визначення: « санація — це оздоровлення неспроможного боржника, надання йому з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб (у тому числі зарубіжних) фінансової допомоги, спрямованої на підтримку діяльності боржника і запобігання його банкрутству»; зарубіжні економісти Н. Здравомислов, Б. Бекенферде,

М. Гелінг — провідні фахівці у питаннях виведення підприємств із фінансової кризи — визначають санацію як « систему фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді».

Нормативно-правове визначення санації базується на Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі — Закон), згідно якого під санацією розуміється система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Одночасно законодавець виокремлює й таке поняття, як санація боржника до порушення справи про банкрутство — це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, кредитор боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника шляхом вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до порушення провадження у справі про банкрутство.

Визначені Законом терміни « санація» і « досудова санація» розрізняються часом проведення оздоровчих заходів (до провадження справи про банкрутство і під

час провадження справи про банкрутство) та кінцевою метою здійснення заходів (у визначенні санації підкреслюється, що метою проведення санаційних заходів є задоволення вимог кредиторів, натомість визначення досудової санації не виділяє задоволення вимог кредиторів як окрему мету, а за мету санації ставить запобігання ліквідації підприємства).

У вітчизняній практиці санацію часто ототожнюють з реструктуризацією. Науковці під реструктуризацією розуміють комплекс реорганізаційних заходів, які націлені на створення передумов виходу підприємства зі стану кризи і забезпечення подальшого його розвитку. Законодавче визначення реструктуризації підприємства полягає у здійсненні організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, підвищенню ефективності виробництва, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та повному або частковому задоволенню вимог кредиторів. Отже, реструктуризація є одним із засобів фінансового оздоровлення.

Таким чином, по суті мета проведення санації та реструктуризації подібна та полягає у забезпеченні фінансового оздоровлення підприємства і ефективності його подальшої діяльності.

Схожість цих понять проявляється й у тому, що і санація, і реструктуризація реалізуються шляхом формування відповідної програми (плану) дій, яка включає комплекс взаємопов'язаних заходів щодо покращення стану підприємства та передбачає різноманітні зміни у всіх сферах його діяльності. В такому разі окремі заходи санаційного характеру можуть передбачатися планом реструктуризації і навпаки. Схожість санації та реструктуризації також проявляється й у методах та способах їх здійснення, цільових орієнтирах тощо.

Тісний взаємозв'язок простежується й в наступному: своєчасна реструктуризація може бути способом відвернення банкрутства (досудова санація); вона може здійснюватися з метою санації, якщо справу про банкрутство вже порушено (судова санація); реструктуризація може здійснюватися з метою більш вигідної реалізації майна підприємства (коли відновити життєздатність підприємства вже неможливо).

Поняття «санація» є ширшим за поняття «реструктуризація», оскільки проведення останньої лише створює передумови для ефективного проведення санації. Зазвичай вважається, що санаційні процедури застосовуються при провадженні у справі про банкрутство. Однак, зарубіжний досвід підтверджує, що серед підприємств поширеним є проведення саме «попереджувальної» реструктуризації з метою зміцнення свого фінансового положення в майбутньому, тобто застосування досудової санації боржників. В такому сенсі реструктуризацію слід розглядати як процес підготовки і реалізації програм комплексних змін на підприємстві з метою підвищення його ринкової вартості.

Реструктуризацію доцільно розпочинати на ранніх стадіях кризи. Вона спрямована переважно на подолання причин стратегічної кризи та кризи прибутковості. А санація включає в себе як реструктуризацію (заходи щодо відновлення прибутковості та конкурентоспроможності), так і заходи фінансового характеру (спрямовані на відновлення ліквідності та платоспроможності).

Відмінності між поняттями «санація» та «реструктуризація» полягають в наступному:

- дані поняття не є тотожними, оскільки санація являє собою фінансове оздоровлення проблемних підприємств, в той час як реструктуризація може мати місце і по відношенню до успішно функціонуючих підприємств. Більш того, сучасна реструктуризація є неодмінною умовою успішного функціонування підприємства в довготерміновій перспективі, оскільки допомагає йому адаптуватися до умов ринкового середовища. Отже, перелік об'єктів реструктуризації є більш широким;

- реструктуризація розглядається як один із способів або методів здійснення санації. Так, в Законі заходами щодо відновлення платоспроможності боржника, окрім реструктуризації виділяють: перепрофілювання виробництва, закриття нерентабельних виробництв, відстрочка (розстрочка) платежів або прощення (списання) частини боргів, ліквідація дебіторської заборгованості, продаж частини майна боржника, виконання зобов'язань боржника власником майна боржника, відчуження майна та погашення зобов'язань боржника шляхом заміщення активів, звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі виконання плану санації, одержання кредиту для виплати їм вихідної допомоги та інші способи відновлення платоспроможності боржника.

Таким чином, можна зробити висновок, що санація передусім є інструментом антикризового управління, в той час як необхідність реструктуризації зумовлюється розвитком світової економіки та його інноваційним характером. І санація, і реструктуризація мають багато спільного в значеннях процесу, функціях та інструментах. Реструктуризація також розглядається в якості способу структурної переорієнтації підприємства; санація вживається в значенні окремої стадії судового процесу банкрутства підприємства. Однак, ці поняття мають і певні відмінності, основні з яких полягають в умовах застосування і характері змін, які супроводжують зазначені процеси.

Список літератури:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 № 2343 - XII (зі змінами) – Офіційний сайт ВРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/.

2. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга, 2003. – 483 с.

3. Титов М. Банкрутство: Матеріально-правові та процесуальні аспекти / М. Титов. – Х.: Консул, 1997. – 197 с.

4. Санація підприємств: організаційно-економічний механізм: монографія / Т.М. Білоконь, Л. М. Несен. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 152 с.

КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ БАНКІВ УКРАЇНИ

*Блащук-Дев'яткіна Н.З., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
суб'єктів господарювання,*

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

Діяльність банківських установ здійснюється в умовах соціально-політичного тиску, збереження негативних макроекономічних трендів та проведення військових дій на сході країни, що, відповідно, передбачає негативні тенденції. Кількість банків у вітчизняній банківській системі значно скоротилася після активних дій НБУ щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку. Частка іноземного капіталу в банківській системі скоротилася через визнання збитків по кредитному портфелю і негативного форекс-ефекту від переоцінки зобов'язань банків, номінованих в іноземній валюті.

Обсяги кредитів наданих комерційними банками, їх структура та окремі показники якості у 2010-2014 рр. наведена у таблиці [1]. Впродовж досліджуваного періоду прослідковується, переважно, позитивна динаміка зростання обсягів кредитів, наданих комерційними банками України. Незважаючи на тенденцію, кредитна активність банків залишається низькою.

Динаміка кредитів формується в умовах відсутності притоку депозитної бази та погіршення платоспроможності позичальників. В цілому, збільшення обсягу кредитного портфеля банків у 2014 році зумовлено значною девальвацією національної валюти, що в свою чергу, відобразилось на збільшенні кредитних залишків в гривневому еквіваленті.

У структурі кредитного портфеля банків значна частка припадає на кредити, що надані суб'єктам господарювання (питома вага у 2010 році складала 67,3%, а у 2014 році збільшилась до 79,8%). Станом на початок 2015 р. банківські кредити в економіку становили 802582 млн грн та зросли впродовж досліджуваного періоду на 294294 млн грн [1]. За даними НБУ лише за 2014 рік обсяг кредитів, наданих юридичним особам, зріс на 103 млрд. грн., або на 15% до 803 млрд. грн., що складає 80% загального обсягу кредитів, а без врахування валютних коливань – скоротився на 87 млрд. грн. (на 12%) [2]. За видами економічної діяльності кредитний портфель представлений в основному кредитами, наданими представникам сфери «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» та «Переробна промисловість», вагомими є представники сфери будівництва та нерухомості.

Обсяги кредитування фізичних осіб в цілому за досліджуваний період мали тенденцію до скорочення (на 7500 млн грн) [1]. Лише за останній період прослідковується збільшення кредитного портфелю на 11 млрд. грн., або на 7% до